

דברי תורה
מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק
אבדק"ק צאנז-קלויזענבורג זצוקללה"ה
שנה כ"ו [תש"ע] גליון ט'

בעידן רעוא דרעוין פרשת וישב תשל"ד

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען. ויל"ד באומרו בארץ כנען הלא ידענו דיצחק גר בארץ כנען, וכשיאמר בארץ מגורי אביו ממילא נדע דבארץ כנען הוא.

להלן בפרשה, ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח ויהי בבית אדונו המצרי. וצל"ב אומרו ג"פ ויהי שהוא לשון צער (מגילה י:) ובכלי יקר מבאר לפי דרכו.

הנראה בפשטות על פי מה דמבואר בספרי תלמודי בעל שם (ע"י בייטב פנים יפה לעינים; יח) שמבארים הכתוב קומי רוני בלילה לראש אשמורות שפכי כמים לבך נוכח פני ה' (איכה יט) על דרך משל למלך שנאלץ לברוח מפלטרין שלו, ובדרך מנוסתו עבר דרך מקום מגוריו של רעהו הטוב ועמד לפוש בביתו, בראות הבעה"ב את מצבו העגום של המלך התחיל לבכות מאין הפוגות על שהמלך הגיע לשפל מצב כזה, אולם הצער והבכי לא היו בשלימות כי באמת שמח קצת על שהוא זוכה שהמלך מתארח אצלו.

הנמשל מובן מאליו, כשמשכימים בלילה ורואים ששכינתא בגלותא, ושנחרב בית מקדשינו, אז תיכף נופלים לארץ בבכי על צער השכינה ועל כבוד שמים שנתחלל, אולם כשמתבוננים קצת במאמרם ז"ל (תמיד לב.) כל העוסק בתורה שכינה כנגדו, שמחים שהשכינה שרויה אצלו בביתו או בבית מדרשו.

ולפי זה מפרש זק"ק בעל ישמח משה זי"ע (ע"י בייטב פנים שם) הכתוב קומי רוני בלילה, שהוא לשון משותף לבכי ולשמחה, לבכי כמשמעו, שמקונן על חורבן הבית ועל עלבון התורה, ולשמחה, מלשון וירא כל העם וירנו (ויקרא מ, כד; ע"י"ש בתרגום), והטעם לזה כי הוא נוכח פני ה', ושמח שהשכינה שרויה כנגדו ואפשר לו להשתתף בצער השכינה.

*

בני עלייה שהם דבוקים בהשי"ת, כשרואים שהמלך נמצא בשפל המצב אינם שמחים שום שמחה, כי אפילו כשהמלך יבא אצלם לביקור בשעה שהמלך נמצא במעמדו המכובד יכאב להם, כי בגודל ענוותנותם הם מחזיקים עצמם לשפלים ונבזים, וסבורים שאין ביכולתם לחלוק להמלך כבוד הראוי לו. ועל אחת כמה וכמה כשהמלך נמצא במצב עגום בוודאי אינם שמחים, ולמרות שהמלך מתאכסן אצלם.

ויפורש בזה דבר הכתוב קומי רוני בלילה, שהוא לשון משותף לבכי ולשמחה, דבאמת היה לו לשמוח על שהמלך מתארח אצלו, אולם שפכי כמים לבך על זה שהוא נוכח פני ה', שהשי"ת משרה שכינתו בתוכנו בגלות והשכינה הק' שרויה בצער.

*

לדרבנו יבואר נוסח ההודאה שיסדו חכמינו ז"ל לומר בימי חנוכה, בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו, כשעמדה מלכות יוון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך ולהעבירם מחקי רצונך, ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם וכו', ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופרקן כהיום הזה, ואחר כך באו בניך לדביר ביתך ופינו את היכלך וטהרו את מקדשך, והדליקו נרות בחצרות קדשך וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו להודות ולהלל לשמך הגדול. והדקדוקים רבו.

והנראה דהנה ככל צרתם לו צר, ואפילו בגלות בשפל המצב הקב"ה עמהם לחלצם ממיצר, כמו שמצינו אצל יחזקאל הנביא כשהלך בגלות הראה לו הקב"ה כסא הכבוד, להורות נתן שאפילו בשעה שבני ישראל שרויים בגלות השי"ת בעזרנו להתקרב אליו ית'. כדבר הזה היה בימי חנוכה כשהיוונים רצו לעקור את מצוות ה' היה להם השי"ת לעזר לבל ישלמו הרשעים עליהם.

והחשמונאים כשנתנו דעתם שהשכינה גלה עמם להושיע אותם ולהגן עליהם מיד כל צר, נגע ללבם צער כבוד שמים שנתחלל, ובית המקדש ששמום, כדבר שכתוב (תהלים קו, מד) בצר להם בשמעו את רנתם, שבזמן שהיה עת הדרה שהשי"ת עמהם, היו מתבוננים בצער ובגלות השכינה.

*

ולדרבנו יבואר מה שתקנו להדליק נר חנוכה על פתח ביתו מבחוץ. ויתורץ קושיית הב"י (סימן תר"ע) למה מדליקין לביל ראשון שלא היה בו נס.

דהנה חכמינו ז"ל לא תקנו היו"ט של חנוכה בשביל הנס של המנורה, אלא עיקר שמחתם היתה שחזר הקב"ה להשרות שכינתו בבית המקדש, ועל זה מורה השם חנו-כה, שבאותו יום חזרה השכינה לשכון בביהמ"ק, לכן תקנו היו"ט אף ביום הראשון שאז חזרה השכינה לשרות בביהמ"ק.

לפי זה יבוארו דברי הרמב"ם (פ"ג מהלכות חנוכה ה"ב) שנברו ישראל על אויביהם ואבדום בכ"ה בחודש כסליו היה ונכנסו להיכל ולא מצאו שמן טהור במקדש אלא פך אחד וכו'. מדקדוק לשון זה משמע דהלדקת המנורה היה בליל כ"ו, א"כ מדוע תקנו היו"ט בכ"ה (עיי"ש במעשה רחוק). ולדרבנו יבואר שתקנו היו"ט בכ"ה ע"ש שבאותו יום פנו את ההיכל וחזר הקב"ה להשרות שכינתו בביהמ"ק.

לפיכך מצוה להדליקה על פתח ביתו מבחוץ. להורות שגם בעת הגלות כשאנחנו מעורבים בין האומות לא עזבונו רחמיך ועושה לנו נסים ונפלאות, ולזה מדליקין דייקא מבחוץ שלא היתה אז השראת השכינה באיתגליא בביהמ"ק, ועם כל זה אין אנו מספיקין להודות להשי"ת.

מסופר על הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע, אשר כידוע בימי חורפו קודם שנתגלה היה דרכו בקודש לערוך גלות ולהשתתף בצער ובגלות השכינה, פעם אחת בא לעיר אחד ולא היה לו שם מקום ללון, והיה מסתובב אנה ואנה בשווקים וברחובות ולא ידע להשית עצה בנפשו, עד שמצא בשדה מחוץ לעיר בית שמעבדים שם עורות ונכנס שם ללון, והתחיל לבכות על גלות השכינה כראיתא בזה"ק שהשכינה שוכן בשדות, עד שנתעלף מרוב צער, ובתוך כך ראה השכינה הק' מעורר אותו ומנחם אותו.

בן ידוע המעשה ממהר"א גאלאנטי זי"ע, שפעם בא לשפוך רינתו אצל כותל המערבי וראה שם דמות אשה מגולגלת שראה ירמיה כמבואר בקינות, ומרוב צער התעלף ולא יכלו להעירו עד שחזרה ונתגלתה לפניו בקישוטין דנהורין שאור היום חושך נגדה, והוא סוד קדוש ונורא, שהשי"ת שוכן בקרבנו אף בגלות המור הזה.

בהאמור יבואר קושיית הלבוש (הובא במו"ז סי' הר"ע) אמאי לא קבעו בחנוכה משתה ושמחה כמו כפורים, וקבעו רק להודות ולהלל, כי בימי המן היתה הגזירה להרוג ולהשמיר את הגופות שהוא ביטול משתה ושמחה לכן תקנו משתה ושמחה, אמנם בימי חנוכה עיקר השמחה היתה שהשכינה שהיתה בגלות חזרה לביהמ"ק, ועל זה לא שייך אלא להודות ולהלל.

בזה נבא לבאר נוסח ההודאה, בימי מתתיהו בן יוחנן בהן גדול חשמונאי ובניו כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך ולהעבירם מחקי רצונך, שעיקר מגמתם של היוונים היתה לעקור את מצות ה'. ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם וכו', לבל ישלטו הרשעים עליהם, ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופרקן כהיום הזה, ועכ"ז לא היה עיקר שמחתם שהקב"ה הושיע אותם מכל צריהם, אלא ואחר כך באו בניך לדביר ביתך ופנו את היכלך וטהרו את מקדשך והדליקו נרות בחצרות קדשך שחזר הקב"ה להשרות שכינתו בביהמ"ק, וע"כ קבעו שמונת ימי חנוכה אלו, וקבעו ה' ימים דייקא שיום הראשון קבעו על שם השראת השכינה באותו יום שחזרה לביהמ"ק, וע"ז נקראת חנוכה-בה, ולכן תקנו להודות ולהלל כיון שעיקר שמחתם היתה לשמך הגדול שיתגדל ויתקדש שמיה רבא.

לפיכך תקנו חז"ל (שבת כג.) המדליק מברך ג' מוכאן ואילך מברך שנים, מאי ממעט ממעט זמן, ונימעות נס, נס כל יומי איתיה. ולהאמור יובן היטב שביום הראשון מברך אף על זמן, שבאותו יום קבעו חז"ל על שחזרה השכינה לביהמ"ק.

לכן אסור להשתמש לאורה, כאומרינו בפיוט הנרות הללו, ואין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם בלבד, כי עיקר שמחתם היתה שהשכינה חזרה למקומה, והשמחה שנתקדש שם שמים היה כה חביב אצלם עד שלא רצו ליהנות מזה, וזכר לכך תקנו שאסור להשתמש לאורה.

על כן הרואה נר חנוכה צריך לברך (שם) וברש"י העובר בשוק ורואה באחד החצרות, והקשו על זה (תוס' סוכה מו. בד"ה הרואה) למה לא תיקנו כן בשאר מצות. וי"ל שדוקא כשהוא על אם הדרך או הוא מבין את עיקר הגם, שלא היה מקום מנוחה להשכינה והיה שוכן בגלות עם כלל ישראל להיות להם לעור לעקור את מלכות הרשעה ולחלצם ממיצר, לכן תיקנו במצוה זו דייקא העובר בשוק שאינו בביתו צריך לברך.

וזוהו כוונת המשורר אלוקי (תהלים קלב, ה-ט) קומה ה' למנוחתך אתה וארון עזך, בהניך ילכשו צדק כשיבא בן דוד לגאלנו ותבנה ביהמ"ק וילבשו הכהנים בבגדי כהונה או אז וחסידך ירגנו, דהיינו שעיקר שמחתם יהיה כשיחזיר הקב"ה שכינתו בביהמ"ק.

*

נתנה ראש וגשובה לפתח דברינו ויהי ה' את יוסף, אין ויהי אלא לשון צער, ומה שייך כאן לשון צער הלא היה ה' את יוסף והיה איש מצליח, אלא ציער עצמו על היותו בבית אדוניו המצרי אצל איש טמא בארץ מצרים ארץ מתועב, ושם היה השכינה עמו לשמרו מכל רע, וזה כאב לו שעל ידו תהא שכינתא בגלותא, לכן זכה יוסף שיקרא יהוסף (תהלים פא ו) בתוספת אות ה"א מפני שהיה לו צער שעל ידו שכינתא בגלותא.

ויפורש בזה דבר המדרש (ב"ר פט, ג) על הפסוק (תהלים מ, ה) אשרי הגבר אשר שם מבטחו, זה יוסף, ולא פנה אל רהבים על ידי שאמר לשר המשקים זכרתי והזכרתי ניתוסף לו שתי שנים, ותמהו שלכאורה דברי המדרש סותרים מיניה וביה, וביותר תמוה וכי אין לו לאדם הבוטח בה' לעשות השתדלות בדרך הטבע.

והנראה דהנה יוסף צדיקא כל מעשיו והנהגותיו היו בלתי לה' לברו, לכן כשישב בבית הסוהר עם אנשים שפלים ונבזים היה מצער עצמו על שהשי"ת נמצא עמו במקום מתועב עם אנשים פחותי ערך, והיה מצפה מתי כבר יזכו ליתגדל ויתקדש שמה רבא.

וז"ש אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו זה יוסף, שיוסף הצדיק היה כל ימיו דואג רק למען כבודו ית"ש, ולא פנה אל רהבים, ולא ציער עצמו על שהוא נמצא בבית הסוהר בין אנשים שפלים ונבזים, אלא ציער עצמו על השכינה השרויה בצער, ובכל זאת נענש, כי באמת לא היה לו לעשות שום פעולה טבעית למען כבודו ית"ש, לכך על ידי שאמר לשר המשקים זכרתני והזכרתני, אפילו שלא למענו עשה, ניתוסף לו שתי שנים, שהיה לו להתפלל להשי"ת שיחוס עלינו ויחוש לגאלינו ושיהא אל בנה ביתך בקרוב.

*

לזה א"ר זירא אמר רב פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהם בשבת מדליקין בהם בחנוכה בין בשבת בין בחול, א"ר ירמיה מאי טעמא דרב קסבר כבתה אין זקוק לה (שבת כב:). ויפלא הדבר שעל מצוה גדולה כזו קסבר שכבתה אין זקוק לה.

ולדרבנן יבואר היטב ע"ד מה שמצינו (תענית כה). אצל ר' חנינא בן דוסא דחזייה לברתיה דהוות עציבא, אמר ליה בתי למאי עציבת אמרה ליה כלי של חומץ נתחלף לי בכלי של שמן והדלקתי ממנו אור לשבת, אמר לה בתי מאי איכפת לך מי שאמר לשמן וידלוק הוא יאמר לחומץ וידלוק, תנא היה דולק והולך כל היום כולו, ובביאור הדברים נראה שמי שדבוק בהבוכ"ע והוא מוכן ומוזמן בכל עת ורגע למסור נפשו על קידוש שמו יתברך, ואין אצלו חילוק בין גם לטבע והכל אצלו למעלה מדרך הטבע, אינו עושה שום השתדלות ולכן כבתה אין זקוק לה, כיון שכשהדליק הנרות כוון בלתי לה' לברו א"כ הרי הוא בטוח שבוודאי לא יכבו הנרות בשום אופן.

וזו היתה מעלת החשמונאים, שנלחמו עם היוונים בלתי לה' לברו, ורק למען כבוד שמך הגדול הגבור והנורא, ולא היה איכפת להם אם ינצחו או לא, לכן זכו שהנצחון יהיה עמם כענין שאמרו (אבות פ"ב ד) במל רצונך מפני רצונו ואז תזכה שיבטל רצון אחרים מפני רצונך. לכן פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהם בשבת מדליקין בהם בחנוכה, כי נר חנוכה מורה ע"ז שאנו בטוחים ביה ועינינו ליה ואין אנו עושים שום השתדלות, לכן מדליקין אפילו בפתילות הרעים, כיון שמה שאנו מדליקים הוא רק למען כבודו ית"ש.

*

מי אנוכי לומר לבני קל חי, אבל בעוה"ר מוכרחני להגיד שרואים איך שנפלו לעומקא דתהומא רבה, ואינם בטוחים בהשי"ת, וכל מה שעושים הוא רק בדרך הטבע, ועוסקים רק בהבלי עוה"ז, כמו שרואים כיום שאם אירע לאחד ח"ו הפסד ממון מיד ניכר על פניו צער ועגמת נפש ולבו כל עמו, משא"כ ברוחניות בעניני עבדות השי"ת אינו כן שאם אחד עבר עבירה ח"ו, אינו כואב לו, אלא פוטר עצמו באמירות כמה פרקי תהלים, ואם לא כוון באמירת שם הוי"ה ב"ה וב"ש כראוי, אין רואים עליו שום סימן של צער ועגמת נפש.

כשמתבוננים רואים כמה חמור אפילו איסור מדרבנן, שממון רב מחויב האדם לפור בלבד שלא יעבור אפילו על איסור דרבנן, ואפילו אם פרצה דליקה בפלטרין שלו בעצם יום השבת הרי אסור לו לכבות השריפה כדי להציל את ממונו אפילו שיצא מזה הפסד גדול. ובענין זה אזכיר מה שזכרתי שכד הוינא מליא פרצה דליקה באישון ליל השבת בבית הסמוך לביתנו, והעירו אותי באמצע הלילה ונשאו אותי משם עטוף בשמיכות

מחמת הצינה, ואינני זוכר בדיוק מה שהיה שם, אבל זאת מונח בזכרוני איך שכ"ק אאמו"ר זי"ע מתרה לכולם שאסור להוציא שום חפץ מהבית אפילו כף אחת או סכין.

בעוה"ר רואים זאת בעליל איך שדואגים רק בשביל הגוף הנשמי, אולם למען כבודו ית"ש כמעט אשר אין רואים שיצטערו בכלל ע"ז. ואם עבר עבירה אין ניכר עליו שום סימן שנפל לבוץ עמוק ואין באפשרותו לצאת ממנה, לדאבונינו רואים שאם אחד דיבר בהיותו מעומר עם התפילין הרי הוא מקבל ע"ע שילמד חמשה דפין גפ"ת לכפרה, אבל אין רואים עליו שום סימן צער ועגמת נפש לפחות כמו שאם נחלה באיזה מחלה ח"ו.

בזה נ"ל הפסוק (הושע יד, ב) שובח ישראל עד ה"א, הראשון צריך לדעת, כי בשלת בעונך צריך לידע בעצמו שנכשל בעבירה, ועי"ז הוא נעשה אומלל שנכשל בעון ואח"כ קחו עמכם דברים ושובו אל ה', על שציער השי"ת.

ועל זה מתפללים השיבנו אבינו לתורתך וקרבתך מלכנו לעבודתך, כדי שעי"ז נבין גודל הפגם שפגמנו במה שחטאנו להשי"ת, ועי"ז והחזירנו בתשובה שלימה לפניך נוכל לשוב להשי"ת על מה שחטאנו לפניו ועל מה שציערנו אותו.

*

ועיקר צערם של החשמונאים היתה על שם שמים שנתחלל, ועל מה שרצו היוונים לבטל שבת חודש ומילה, ועל שרצו להשכיחם תורתך, כמבואר במגילת אנטיוכוס. וזה שאומרים בנוסח ההוראה בשעמדה מלכות יון הרשעה להשכיחם תורתך ולהעבירם מחקי רצונך ועי"ז ריחם הקב"ה עליהם לחלצם ממצר, כמו שממשיך ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם וכו'.

בעת בעקבתא דמשיחא מי שיש לו ניצוץ דקדושה ורואה מה שמתרחש בהאי עלמא, רואה איך שכל העולם נמצאת בסכנה גדולה רח"ל, ואינם יודעים מה יולד יום, מ"מ עיקר הצער שלהם הוא כשמתכוונים איך שירדה קרן התורה.

בהאמור יש לפרש מאמרם ז"ל (אבות ו, ב) אריב"ל בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרות ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה. בהקדם מה שאמרו (שו"ת הרשב"א סי' תקפ"א) מפרסמין עושי מצוה. ועל זה יוצאת הבת קול לפרסם שיש עוד צדיקים אשר אוי להם לבריות מעלבונה של תורה כל שמיצר וכואב להם עלבון התורה, ולא איכפת להם שהם אינם ככל הגויים אלא מתפללים תמיד להשי"ת רק למען כבודו ית"ש.

ובדרך זו נראה עוד טעם למה מצוה להדליקה על פתח ביתו מבחוץ. וי"ל דעל ידי גרות חנוכה נפתחו האורות למעלה שלא יהא ח"ו במחשכים הושיבני, לזה כשבאים ימי חנוכה מבקשים מאת הבורא ית"ש שישפיע למטה בכל העולם האורות שלמעלה, לכן מדליקין דייקא מבחוץ, שלא למענו תעשה אלא למענך פעל שתשפיע אורות לכל העולם כדי שיתגדל ויתקדש שמויה רבא, לזה מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק וכו' עד דכליא ריגלא דתרמודאי, ופירש רש"י שם אומה מלקמי עצים דקים ומתעכבין בשוק עד שהולכים בני השוק לבתיהם משחשיכה וכו'. כשמדליקין הגרות חנוכה מבקשים מהשי"ת שאף להם תשפיע שיראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך, ושיגאלנו גאולת עולם.

*

ויפורש בזה מאמר המדרש (פליאה) הדודאים נתנו ריח זה ראובן שהציל את יוסף מן הבור ועל פתחינו כל מגדים זה נר חנוכה, חדשים וגם ישנים דודי צפנתי לך.

כשמתבוננים בהשם ראובן שנתנה לאה שאמרה ראו מה בין בני לבן חמי שמכר הבכורה ליעקב, וזה לא מכרה ליוסף ולא ערער עליו ולא עוד שלא ערער עליו אלא שביקש להוציאו מן הבור (ברכות ז:). ובביאור הענין נראה שראובן כל מגמתו היתה רק להרבות כבוד שמים, לכן כשראה שיוסף יותר ראוי להתעמר בהבכורה לא התרעם על זה ולא עוד אלא שרצה להצילו.

ועל זה כששב ראובן אל הבור וראה שאין יוסף כבוד וישב אל אחיו ויאמר הילד איננו ואני אנה אני בא (בראשית ל:). דהנה כשראובן בלבד יציע אביו היה מורה היתר לעצמו, שיוסף כבר מרבה כבוד שמים בעולם, אבל כשראה שהילד איננו ואין מי שיקדש שמו של מלך מלכי המלכים, ע"ז היה מקונן ואני אנה אני בא.

לבן מצינו במדרש (ב"ר פ"ד, יד) וישב ראובן אל הבור, אמר לו הקב"ה מעולם לא חטא אדם לפני ועשה תשובה ואתה פתחת בתשובה תחלה, חייך שבן בנגד עומד ופותח בתשובה תחלה ואי זה זה הושע שנאמר (הושע יב) שובה ישראל עד ה' אלקיך. ותמוה הלא היה מקודם הרבה שעשו תשובה לפני המקום.

והנראה שמעולם לא חטא אדם לפני ועשה תשובה, דהיינו בלתי לה' לבדו ואתה פתחת בתשובה תחלה, שראובן פתח בתשובה כזו רק למען כבודו ית"ש, חייך שבן בנגד עומד ופותח בתשובה תחלה וכו' שנא' שובה ישראל עד ה' א וכו' קחו עמכם דברים ושובו אל ה', למען כבודו ית"ש.

ובזה נבא לכאר המדרש, ובהקדם דהנה אצל הדודאים שמצא ראובן כתוב ויבא אותם אל לאה אמו, ותאמר רחל אל לאה תנו נא לי מדודאי בנגד, ותאמר לה המעט קחתך את אישי ולקחת גם את דודאי בני (בראשית ל, יד-טו). ורחל רצתה הדודאים משום שהם מסוגלים להריון (עי' רמב"ן ל, ד). וללאה היתה מעלה יתירה שהיו לה בנים לכן דבק עמה יעקב, כמו שאמרה בלדת ראובן (שם כט, לב) כי עתה יאהבני אישי, והם הם סתרי תורה.

אך ע"פ פשטות אפ"ל, שוירא ה' כי שנואה לאה ויפתח את רחמה ורחל עקרה ותהר לאה וגו' כי עתה יאהבני אישי, לכן דבק עמה יעקב מפני שלה היה בנים, ולכן כשבקשה רחל מהדודאים אמרה המעט קחתך את אישי, שחששה שאם יפקד רחל בבנים לא ידבק עוד יעקב עמה, ואף על פי כן אמרה ראו מה בין בני לבן חמי, והסכימה שיוסף יקח את הבכורה, כיון שהכינה שע"ז יתרבה כבוד שמים.

וזה דבר המדרש הדודאים נתנו ריח זה ראובן שהציל יוסף מן הבור, שלאה מיאנה ליתן לרחל מהדודאים שחששה שלא ידבק עוד יעקב עמה, ואעפ"כ הסכים שיוסף יכהן כהבכור כדי שיתגדל ויתקדש שמויה רבה, ועל פתחינו כל מגדים, זה נר הנוכח שלכן מדליקין דייקא מבחוץ כדי שתתקדש שמך בעולמך וידעו כולם שה' מלך על כל הארץ, וזהו חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך, שכל מה שעושים הוא רק למען כבוד שמך יתברך.

*

ונראה עוד טעם למה מצוה להדליקו על פתח ביתו מבחוץ, שמתקרים ובאים ימי החנוכה, ומתבונן האדם הלא לא קיים מצוה אחת בימיו, ומכף רגל עד ראש אין בו מתום, והוא מלוכלך מהעבירות שבדיו ואינו ראוי לקבל ישועת ה', או אז מבקש מהשי"ת כמבואר בספח"ק שאנו מברכים שלא עשני גוי שהם רוצחים ועושים מעשים מתועבות. וכשבאים ימי החנוכה מבקשים מהשי"ת שיבנה בית המקדש, ומדליקים דייקא מבחוץ שמתפללים להשי"ת שלא יסתכל עלינו, אלא יסתכל מה שנעשה מבחוץ אצל הגוים שעושים מעשים אשר לא יעשו.

ולדרבנו יבואר מהיכן נמשכה הצלחת יוסף במצרים כמו שהעידה עליו הכתוב ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח, אך כיון שהיה בבית אדוניו המצרי, ושם כנגד המצרים היה נחשב כצדיק גדול לכן וה' הצליח דרכו.

וזה שאנו מבקשים בליל התקדש חג שפך חמתך אל הגוים אשר לא ידעוך ועל ממלכות אשר בשמך לא קראו כי אכל את יעקב, שעיקר מגמתם הוא להיצר לעם ישראל, ומדוע רואים איך שכל אחד יושב בשלות הנפש איש איש תחת גפנו, ומתפללים שפך עליהם זעמך וחרון אפך ישיגם תרדוף מאף ותשמידם מתחת שמי ה'. לכן מנהג ישראל תורה לפתוח הדלת כשאומרים פסקא זו, שמבקשים שהשי"ת יסתכל בחוץ על הגוים איך הם מתנהגים שהם בשמך לא קראו אף פעם. לכן המנהג לומר אח"כ הפסקא של לא לנו שמבקשים שיחשב וידון אותנו כלפי הגוים.

ובזה ניתנה ראש ונשובה לבאר את פתח דברינו וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען וברש"י ביקש יעקב אבינו לישב בשלוח שיעקב אבינו התפלל להשי"ת שיתנהג עמו לפחות כמו כנען, שהוא יושב בשלות הנפש ומנוחת הדעת, על אף שכנען בידו מאזני מרמה (פסחים ג.) והם עם שקר ומדוע לא יפקד עליו עון אבותיו דהיינו הם, לכך כפל שתי פעמים בארץ מגורי אביו בארץ כנען, שיעקב אבינו ביקש לישב בשלוח שיתנהג עמו לפחות כמו כנען.

יעזור השי"ת שלא יהיה עוד שריד לבית עשו, וכלה שעיר וחותרנו ויעלו לציון מושיעים, ועוד בימי חנוכה אלו יזכו להדליק הנרות חנוכה בבית המקדש, ויושיע לכל ישראל בכל מקום שהם ובכל מקומות מושבותיהם די בכל אתר ואתר, בכלליות ובפרטיות, ברוחניות ובגשמיות, בבני חיי ומוזני רויחא, ויגאלינו גאולת עולם במהרה בימינו אמן.

איתא בספה"ק בני יששכר (מאמרי חדש כסלו מאמר ד' אות נ"ז) דעיקר התגברות מלכות יון הרשעה היתה לפגום באמונה ולהעביר על הדת (והאריך שם לדרכו בקדש ע"פ קבלה) וגורו על ישראל כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל, (ירושלמי חגיגה פ"ב ה"ב) שלא ישימו במחונם בהשי"ת רק יבטחו בקרן השור שמורה על החרישה והזריעה, ומנעום מלעסוק בתורה באמרם שאם יעסקו בתורה לא תהא להם פרנסה, רק יתעסקו בישובו של עולם המעשה, וזו היתה עיקר קליפת יון ושימתם כדמשמע ביוסיפון, וכדאשכחן (פוכה נו:): במרים בת בלגה שהמירה דתה בימי מלכות יון וטפחה בסנדלה ע"ג המזבח ואמרה לוקום לוקום עד מתי אתה מכלה ממנום של ישראל, כי היוונים היו להוטים אחר הממון. והנה איתא בספה"ק (דברי חיים לחנוכה בשם מדרש) על מה שאמרו חז"ל שיעקב אבינו חזר על פכין קמנים שהפכין קמנים הללו הן אותו פך קמין דאיתא בשבת (כא:): כשנכנסו יונים להיכל וטמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברו עליהם מלכות בית חשמונאים ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן. ומה"ט חזר יעקב עליהם כי ידע שעתידי הקב"ה לעשות גם על ידם.

ונראה שזה הפגם דהעדר אמונה שחזר על פכין קמנים נתקן ע"י גם חנוכה ע"י אותו פך עצמו, כי ע"י שחזר על פכין קמנים היה פגם בהתמכין דאורייתא, ועי"ז ניתן כח ליוונים לפגום באמונה ואמרו כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל, וזה נתקן ע"י הגם דפך השמן שאז ראו כל ישראל שאין שום צורך בממון, כי מי שאמר לשמן שידלוק יאמר לחומץ שידלוק, שאף שלא היה בפך אלא כדי להדליק בו יום אחד, ברצות ה' הדליקו בו ה' ימים, וכמו שממעט שמן היו יכולים להדליק ה' ימים, וכמו שמצינו גם בהשונמית (מלכים ב' ה, ה) שממעט שמן שהיה בידה נתמלא כל ביתה שמן דברר ה', וה"ה שבכח השי"ת למלאות את הבית כולו בפת מכות אחד, וא"כ אין מקום לדאגה כלל שהרי בכח השי"ת להניח ברכה אל תוך ביתך, ומה לנו להקפיד על

ממוננו, ועי"ז נתקן הפגם שהיה ביעקב שהיה ממונו חביב עליו יותר מגופו, שכשאירע גם חנוכה אזי נתעב הממונ בעיני בני"ו ולא נחשב בעיניהם לכלום כי ידעו שהשי"ת הוא זן ומפרנס לכל.

וכזה יש לתת טוב טעם להמנהג שמזכירו זקה"ק בבני יששכר (שם מאמר ב' אות כ"ה) לשחוק בחנוכה בדריידל, והוא מנהג קדום שכבר בא זכרו בספר לקט יושר לה"ר יוסף תלמיד התרומות הדשן. ולכאן הוא כעין משחק בקוביא, שאם יפול על הגימ"ל ירויה ואם על השי"ן יפסיד ואם על הנו"ן לא הרויה ולא הפסיד, והוא כעין גזילה, והיאך הותר הדבר. אולם אין בזה משום גזל רק כאשר הממונ חשוב בעיניו ומקפיד עליו ורוצה דוקא להרויה, אכן אם אין הממונ חשוב בעיניו לכלום, והוא הבל בעיניו, אין שייך בזה גזל, כי אפי' אם ישחוק בסכום גדול חשוב בעיניו כאילו שחק באבנים או במעות פגומות שאינן יוצאות, ולזה יסדו לשחוק בדריידל בחנוכה להורות שבחנוכה נתעלו בני"ו לבטחון ולאמונה חזקה כ"כ בהשי"ת עד שכבר הותר להם לשחוק בדריידל, כי אין הכסף נחשב בעיניהם לכלום מגדל בטחונם בהשי"ת, כי השי"ת אשר לו הכסף ולו הזהב מספיק את כל צרכיהם.

ועל פי הדברים האלה יש לתת טעם להמנהג שכתב המ"א בהל' חנוכה (ר"ס תר"ע) שנהגו הנערים לסבב על הפתחים בחנוכה. ועוד היה מנהג קדום שהיו נוהגים בו בגליצי"א, וכבר הוזכר מנהג זה בתולדות לתת דמי חנוכה להרבנים, וכן זכורני שהיו נותנים מעות חנוכה לאאמו"ר. [וכהיום נשכח זה המנהג, אך כל עוד שהיו רבנים בישראל היו שולחים להרב מעות חנוכה כדרך ששולחים להם משלוח מנות]. וצ"ב למה שלחו מעות בחנוכה דוקא ולא בשאר ימים טובים.

אך לדברינו מבואר דהפגם שהיה ע"י מלכות יון הרשעה נשתלשל ע"י שנגע המלאך בכף ירך יעקב דאינון תמכי דאורייתא, ומה"ש נהגו הנערים לסבב על הפתחים להורות נתן שאלמלא היה התיקון לפגם זה ע"י גם חנוכה היו הת"ח צריכים ח"ו לחזר על הפתחים כרצון הס"מ שנגע בכף ירך יעקב ופגם בהתמכי דאורייתא, שע"י הבחורים אשר נפשם חשקה בתורה יוצרכו לחזר על הפתחים לבקש פת לחם. ואם היתה מתקיימת מחשבתו הרעה ח"ו לא היתה התורה מתקיימת. והשי"ת הפר את מחשבתו כדברי זקה"ק בדברי חיים ואמר ליעקב כי אם ישראל יהיה שמך, שכל מי שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויתפלל עליו, ועי"ז יש להחכם ממון הרבה וביכלתו לספק לתלמידיו בכל צרכיהם ולתת להם אכילה שתי' לינה בהרחבה, ועי"ז יש באפשרות התלמידים לעסוק בתורה. וכדי להורות התיקון יסדו לשלוח להרבנים מעות חנוכה, דאלמלא גם חנוכה היו הבחורים צריכים לסבב על הפתחים, אך אחר הנס שנתקן מה שנגע בכף ירך יעקב, לכן לא זו בלבד שאין הת"ח צריך לחזר על הפתחים אלא שהבעה"ב המה שולחים מעות לרבנים, ועי"ז יהיה ביכלתם להחזיק ישיבות וחדרים, והשי"ת הוא יתן את הברכה להניח ברכה אל תוך ביתך.

(שיעור חורש"י פרשת וישלח תש"ל — שנה כ"א, גליון ח')

תוכן הענינים :

- ביאור בהכתוב (איכה י"ט) קומי רוני בלילה וגו' מזקה"ק בעל ישמח משה זי"ע ע"ד משל שמובא בספה"ק למלך שברח בפלטין שלו וכו'.
- הקבי"ה בעזרונו אף בגלות המר הזה שנוכל להתקרב אליו ית'. וכן היה בימי היוונים.
- טעם למה שמצוה להדליק נ"ח על פתח ביתו מבחוץ, וגם יתורץ בזה קושיית הבי"י.
- סיפור מהרה"ק מבארדיטשוב זי"ע שציער על גלות השכינה, ועובדא בזה ממהר"א גאלאנטי זי"ע.
- תירוץ על קושיית הלבוש (הובא בטו"ז סי' תר"ע) אמאי לא קבעו בחנוכה משתה ושמחה כמו בפורים.
- ביאור בנוסח ההודאה בימי מתיהו וכו'. ביאור בתקנת חז"ל שביום הראשון מברך ג'.
- יוסף צדיקא היה דואג כל ימיו למען כבודו ית"ש, ועל כן זכה שיקרא בתוספת ה' יהוסף.
- בעוה"ר רואים איך שדואגים רק בשביל הגוף הגשמי ואינם מצטערים כלל על כבודו ית"ש.
- על ידי נרות חנוכה משפיעים למטה האורות שנתתו למעלה.
- ביאור במאמר המדרש ההודאים נתנו ריח וכו'.
- בימי חנוכה עיקר בקשתינו להשי"ת שלא יסתכל עלינו אלא יסתכל בחוץ אצל הגוים איך שהם מתנהגים, ולכן מדליקין דייקא מבחוץ.

גליון זה נדבת הרבני החסיד מוה"ר **צבי שפיטצער** הי"ו
לרגל שמחת הולדת הנכדה **חי מאטיל** שתחי
בת לחתנו הרה"ח מוה"ר **יוסף צבי גרינוואלד** נ"ו
למז"ט ובשטומ"צ

*

ולע"נ אביו הרה"ח מוה"ר **מאיר** בה"ר **אברהם** ז"ל
נלב"ע כ"ט כסלו תשמ"ב לפ"ק – ת. נ. צ. ב. ה.

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר **יוסף אפרים צבי נוסטענצווייג** הי"ו
לרגל שמחת נישואי בתו עבי"ג הבה"ח המו"מ בתויר"ש כמר **יחיאל הלוי טויבער** נ"ו
ולרגל שמחת הולדת הנכדים
משה נ"ו בן לבנו הרה"ח מוה"ר **שמעון אליעזר** הי"ו
גרשון יצחק נ"ו בן לחתנו הרה"ח מוה"ר **משה הכהן קאהן** הי"ו
ולרגל שמחת תגלחת נכדו **פנחס** נ"ו בן לחתנו הרה"ח מוה"ר **לוי יצחק געלבער** הי"ו
למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר **יהודה לייבוש ווייס** הי"ו
לרגל שמחת אירוסי בתו עבי"ג הבה"ח המו"מ בתויר"ש **החבר יוסף אלחנן קורנפעלד** נ"ו
ולרגל שמחת הולדת הנכדים
בת לבנו הרה"ח מוה"ר **יוסף אלתר גרשון** הי"ו
ובן לחתנו הרה"ח **מורינו יוסף אלימלך דייטש** הי"ו
למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר **אהרן פנחס אלי לעפקאוויטש** הי"ו
לרגל שמחת הכנס בנו הב' **יוסף בענדיט** נ"ו לעול התורה והמצוות
למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ח הרב **מנחם מאיר הלוי שווארץ** הי"ו
משב"ק אצל כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
לרגל שמחת אירוסי בנו הבה"ח המו"מ בתויר"ש
כמר **יחזקאל יהודה ארי' נ"ו** – למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר **רפאל אהרן קנאפפלער** הי"ו
לרגל שמחת הולדת הנכדות
בת לחתנו הרה"ח **מורינו אהרן יהודה הלוי לעווי** הי"ו
ובת לחתנו הרה"ח **החבר צבי אלימלך בריסק** הי"ו
למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר **משה טובי' גדלי' ראזענבערג** הי"ו
לרגל שמחת תגלחת בנו **יחזקאל שרגא** נ"ו
למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר **יוסף אלתר גרשון ווייס** הי"ו
לרגל שמחת הולדת הבת **באשע לאה** שתחי
למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר **יחזקאל שרגא לעפקאוויטש** הי"ו
לרגל שמחת הולדת הבת **שרה הדס** שתחי
למז"ט ובשטומ"צ

מכון להוצאת דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

שע"י איגוד חסידי צאנז

(718) 431-1055